

SUOJELUESITYKSEN TEKIJÄ

Alvar Aalto -säätiö, 23.3.2021

ESITYKSEN KOHDE

Alvar Aallon Ateljee, Tiilimäki 20, Helsinki
Kiinteistötunnus: 91-30-24-20
Rakennustunnus: 1034556833

ESITYKSEN SISÄLTÖ

Arkkitehti Alvar ja Elissa Aallon arkkitehtitoimiston tarpeisiin suunnittelema ja rakennuttama tiili- ja betonirakenteinen toimistotalo valmistui vuonna 1955. Taloa laajennettiin puu- ja betonirakenteita yhdistelevällä laajennuksella tontin takaosassa 1963. Kokonaisuuteen liittyy pihalla puurakenteisia aitoja sekä kylmä piharakennus ja kadunpuolen tiilimuurit. Tontilla ei ole muita rakennuksia. Kohde on suojeltu voimassa olevassa asemakaavassa.

Eliel Saarisen Munkkiniemi–Haaga-suunnitelman mukaisesti toteutuneen Tiilimäen katulinjauksen merkitys kaavoituksen historiassa on merkityksellinen. Tähän kaupunkirakenteeseen Tiilimäki 20:ssä sijaitseva rakennus asettuu ympäröivien asuinrakennusten lomaan kaupunkikuvallisesti maltillisesti. Se sopeutuu sekä mittakaavaltaan että tyyliltään lähiympäristönsä ajallisesti vahvan kerrokselliseen ja arkkitehtonisesti korkealaatuiseen rakennuskantaan. Rakennus on kadun suuntaan tietoisesti poikkeuksellisen umpinainen.

Ateljee on merkkiteos suomalaisessa 1950-luvun arkkitehtuurissa. Aikakauden käsityövaltaisella rakennusperinnöllä, jota Aallon ohella suunnittelivat muutkin arkkitehdit, on erityinen merkityksensä suomalaisen arkkitehtuurin historiassa. Aallon omaperäisellä, humanilla arkkitehtuurilla on poikkeuksellisen huomattava arvo suomalaisessa ja kansainvälisessä modernissa rakennustaiteessa.

Aallon toimisto kasvoi suurten kotimaisten ja kansainvälisten tehtävien mukana henkilömäärältään suureksi, eikä mahtunut enää kotitalon yhteyteen 1930-luvun puolivälissä valmistuneisiin toimistotiloihin.

Vuonna 1955 valmistunut rakennus on arvokas esimerkki sisätiloineen ja kalusteineen erityisen hyvin säilyneestä 1950–1960-lukujen arkkitehtitoimistosta. Rakennustyyppinä arkkitehdin itselleen suunnittelema toimisto ilmentää arkkitehdin käsityksiä ihanteellisesta työympäristöstä ja arkkitehdin työstä. Aallon toimistorakennus on arvokas arkkitehdin kansainvälisestikin tunnistetun arkkitehtuurin syntysijana.

Elissa Aalto jatkoi Alvar Aallon kuoleman 1976 jälkeen rakennuksessa toiminutta arkkitehtitoimistoa vuoteen 1994 asti. Sen jälkeen rakennus on ollut alkuperäistä vastaavassa käytössä Alvar Aalto -säätiön, Alvar

Aalto -akatemian ja Alvar Aalto -museon toimitilana siten, että pääosa arkkitehtitoimiston aikaisesta irtokalustuksesta säilynyt.

Aallon punatiilen, kuparipellitysten ja puuyksityiskohtien sävyttämä kausi painottui 1940–1950-luvuille, jolloin hän suunnitteli useita merkittäviä rakennuksia. Ateljee on rakennusteknisesti useimpia punatiilikkohteita vastaava, mutta vaaleaksi slammattuna se on aloittamassa Aallon paluuta julkisivuiltaan suurelta osin vaaleiden rakennusten pariin. Toisaalta Aallon arkkitehtuuri siirtyi 1950-luvun lopulta alkaen kohti yhä ekspressiivisempää ja vahvempaa muodonantoa, jota toimistotalon monimuotoinen kokonaisuus vahvasti viitoittaa.

Rakennuksen arkkitehtuurissa sisä- ja ulkotilat liittyvät toisiinsa erityisellä tavalla. Toimistorakennus on Aallon tuotannon erityisiä esimerkkejä luonnonvalon käyttämisestä arkkitehtuurissa. Luoteeseen suuntauvan katujulkisivun umpinaisuus liittyy kaupunkikuvaan ja toisaalta luonnonvalon hyödyntämiseen. U-muotoinen sisäpiha suuntautuu aamun ja aamupäivän aurinkoon. Pihajulkisivuilla on myös huomattava osa rakennuksen suurimmista ikkunoista.

Sisäpihaan liittyvä porrastus muodostaa pengertyvän amfiteatterin, joka on Aallon muissakin kohteissa 1940-luvulta alkaen monella tavoin muotoutunut ja kehitelty maisema-arkkitehtuurin ja pihasuunnittelun teema.

Rakennuksen sisä- ja ulkomateriaalit ovat rakentamisaikakaudelle tyypillisiä ja tavanomaisia: tiiltä, betonia, puuikkunoita ja -ovia, laudoituksia, tojalevyjä, linoleumia ja klinkkerilaattoja. Pääosin erittäin arkipäiväisistä materiaaleista syntyy kokonaisvaltaisen ja taitavan suunnittelun ansiosta poikkeuksellinen rikas kokonaisuus, jossa materiaalikirjo rakennukseen suunnitellun ja käytön aikana valikoidun sisustuksen kanssa muodostaa harkitun ja käytössä varioituneen kokonaisuuden. Sen ylläpitoa ja jatkuvuutta toimintojen eri vaiheissa muuttuessaakin vaalittu arvokkaasti.

Rakennuksessa on myös useita yksityiskohtia, joita on sovellettu muissa suunnitelmissa. Esimerkiksi hierarkkisesti merkityksellisimmän ateljeetilan pilarissa kokeiltiin Kulttuuritalossa käytettyjen pilarien muotoja. Rakennuksen kiinto- ja irtokalustuksessa kokeiltiin sekä valmistumisvaiheessa että myöhemmin toisaalla hyödynnettyjä ratkaisuja, kuten ruokailuun tarkoitettujen tilojen kattoihin kiinnitettyjen, suurten ja purjemaisten kankaiden käyttöä osana valaistusratkaisuja. Lisäksi monet valaisimet ovat prototyyppejä tai toisaalla käytettyjä Aallon ja hänen toimistonsa suunnittelemia valaisinmalleja. New Yorkissa sijaitsevan Edgar J. Kaufmann Conference Room -sisustukseen kuuluneita reliefirakenteiden malleja on edelleen kiinnitettynä salin seinällä. Toimistorakennus oli sekä suunnittelutyön paikka että suunnittelun väline ja kokeilukohde sekä eräänlainen laboratorio myös valmistumisensa jälkeen.

Alvar Aalto -säätio esittää omistamansa ja käyttämänsä rakennuksen suojelua. Kohde on säilynyt hyvin alkuperäishenkisessä asussaan, mikä koskee myös sisätiloja. Raskaimmat muutokset liittyvät talotekniikkaan, jossa siirryttiin painovoimaisesti ilmanvaihdesta koneelliseen 2004.

Rakennuksen väliseiniä tai kulkureittejä ei ole muutettu muulta osin kuin laajentamisen yhteydessä.

Nykyinen asemakaava 1990-luvulta tunnistaa rakennuksen merkityksen, mutta rakennuksen poikkeuksellisen arvokkaiden sisätilojen osalta jääminen ainoastaan maankäyttö- ja rakennuslain mahdollistamalle tasolle on rakennuksen arvoihin nähden riittämätön.

Suojelu rakennusperintölailla on perusteltua varsinkin rakennusten poikkeuksellisten sisätilojen ja niiden muodostamien tilasarjojen säilymisen turvaamiseksi. Alvar Aallon Ateljeella on valtakunnallista merkitystä. Kohteella on myös lain tarkoittamaa merkitystä rakennustaiteen kannalta sekä rakennuksen alkuperäisen ja nykyisen käytön osalta. Rakennusperintölain 8 §:n suojelun edellytykset toteutuvat useamman kohdan osalta. Ateljee on ainutlaatuinen ja se on merkityksellinen arkkitehdin itselleen ja omaa työskentelyään varten suunniteltuna rakennuksena. Se on Aallon laajassa tuotannossa edustava kohde ja keskeinen myös koerakentamisessa. Rakennus ilmentää alkuperäistä käyttöä ja arkkitehtuuria sekä näiden jatkumista. 1960-luvun alussa valmistunut laajennusosa täydentää kokonaisuutta innovatiivisena puu- ja betonirakenteena luoden kohteeseen arvokkaan kerrostuman, joka rikastuttaa kokonaisuutta. Rakennus on todistusvoimainen esimerkki sekä Aallon arkkitehtuurin luomistyön paikkana että yleensäkin 1900-luvun jälkimmäisen puoliskon arkkitehtitoimiston työskentelytilana. Rakennus toimii näyttelytilana, museona ja vakiintuneena arkkitehtuurinähtävyytenä.

KAAVOITUSTILANNE

Rakennus sijaitsee voimassa olevassa asemakaavassa (10328, 19.12.1996) asuinrakennusten korttelialueella A/s, jolla ympäristö säilytetään. Ateljee on suojeltu sr-1 määräyksellä: *"Rakennus on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas. Rakennusta ei saa purkaa, eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen arvoa tai tyyliä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, rakennus on korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen tyyliin hyvin soveltuvalla tavalla."*

Rakennus on osa valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä *Alvar Aallon oma talo ja arkkitehtitoimisto* (RKY).

LAUSUNNOT

Museovirasto 14.5.2024

Lausunnossa kerrataan esityksen vireilletulo sekä kaava- ja suojelutilanne. Kohdekuvaus on samansisältöinen suojeluesityksen kanssa, mutta sisätilojen osalta yksityiskohtaisempi. Kaksikerroksisen rakennuksen pääkerros sijaitsee toisessa kerroksessa, jossa sijaitsevat suuri ateljeehuone, piirustussali, toimistopäällikön huone ja pieni kokoushuone. Ateljeehuoneen sisäpuoleinen kaareva seinä rajaa amfi-teatterimaisesti takapihan tasolle laskeutuvaa pengerrettyä pihaa, joka on luonteeltaan sisätiloja jatkava huonemainen ulkotila.

Pohjakerroksessa ovat entinen talonmiehen asunto sekä sihteerin työhuone ja ruokailuhuone.

Vuonna 1962 rakennuksen lounaiskulmaan suunnitellun kaksi-kerroksisen laajennuksen pohjakerrokseen sijoitettiin ruokasali ja pieni keittiö. Ruokasalista on käynti pihalle. Siiven yläkertaan sijoitettiin piirustussalin laajennus.

Rakennuksen sisäiset tilahierarkiat, huoneen kaltainen sisäpiha sekä muut ulkotilat ulko-ovien edustoilla muodostavat Aallolle tyypillisen sisä- ja ulkotilojen sarjan, jossa luonnonvalolla ja sen vaihtelulla on keskeinen merkitys tilakokemuksessa.

Tärkeimmistä sisätiloista isolla ateljeehuoneella on ollut ja on keskeinen tehtävä edustus- sekä esittely- ja näyttelytilana. Tähän toimintoon on kuulunut ajankohtaisten suunnitelmien, uusimpien innovaatioiden, prototyyppien ja Artekin tuotteiden esittely. Vastaavasti piirustussalin funktiona on suunnittelutyön tekeminen. Alakerran ruokasali on toiminut ruokailun lisäksi myös erilaisten tilaisuuksien paikkana.

Rakennuksen luonteeseen eräänlaisena suunnittelulaboratoriona liittyy sisustuksen muuntuvuus ja siihen liittyvät kokeilut rakennuksen ollessa Aaltojen arkkitehtitoimistona. Sisustuksen alkuperäisyyttä ei siksi ole mielekästä sitoa tiettyyn hetkeen, kuten rakennuksen valmistumiseen, vaan sen olennaisimmat osat ovat syntyneet pidemmän ajan kuluessa.

Esimerkiksi valaisimia on uusittu ja lisätty 1960-luvun kuluessa, eikä kaikkia ole edes mahdollista ajoittaa. Vastaavaa kerroksellisuutta on myös kiinto- ja irtokalusteissa, joita täydennettiin arkkitehtitoimiston vuosina useaan otteeseen. Joitain kaluste- ja valaisinmalleja on jäänyt käyttöön eri rakennuksia varten suunnitelluista kappaleista.

Arkkitehtitoimisto Alvar Aalto & Co toiminnan aikainen vaihe Elissa Aallon kuolemaan vuoteen 1994 asti on luettavissa alkuperäiseksi. Vuosilta 1955–1994 säilyneet kerrostumat ovat rakennuksen käytön ja toiminnan historian kannalta olennaisia ja säilyttämisen arvoisia.

Lausunnossa kuvataan arkkitehtitoimiston ja säätiön toimintaa sekä peruskorjausta, joka oli pääosin säilyttävä. Alvar Aalto -säätiön aikana kalustus on nähty olennaisena osana kokonaisuutta. Kiinteitä katto-valaisimia on vain alakerran ruokasalissa, aulassa ja työhuoneessa.

Museovirasto katsoo, että Alvar Aallon ateljee on kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävä. Se kuuluu Aallon arkkitehtuuria edustavaan sarjakohteeseen, joka on sisällytetty kulttuuriperintö-kohteena Unescon maailmanperinnön kansalliseen aieluetteloon 2021.

Ateljeella on rakennusperintölain 8 §:n mukaista merkitystä. Ateljee on ainutlaatuinen maailman tunnetuimman suomalaisarkkitehdin ja yhden modernin arkkitehtuurin suuren nimen luomistyön paikkana ja omaan käyttöön suunniteltuna toimistona (kohta 1, harvinaisuus ja ainutlaatuisuus). Rakennus on yksi Munkkiniemen korkealuokkaista arkkitehtuuria useilta vuosikymmeniltä käsittävällä, mittakaavaltaan matalalla huvila-alueella sijaitsevista arkkitehti-/taiteilijataloista (kohta 2, historiallinen tyypillisuus alueelle) Aallolle tyypillinen arkisten

materiaalien sekä ajan standardien hyödyntäminen rakennusosissa ja aikakauden tyyppivalaisinten sekä lvis-kalusteiden ja varusteiden käyttö Artekin tuotannon rinnalla kuvaavat ajanjaksoa, jolloin toimisto oli rakennuksessa. Ateljee on edustava esimerkki aikansa arkkitehtien toimisto-ateljee-rakennusten joukossa (kohta 3, aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet). Rakennus on erittäin hyvin säilynyt ja nykykäyttö on luontevaa jatkoa alkuperäiselle käytölle (kohta 4, alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen). Ateljee on Alvar Aallon toimiston luomistyön paikka ja aikakauden arkkitehtitoimiston malliesimerkki. Ateljeen nykykäyttö Alvar Aalto -säätön toimisto-, näyttely- ja museotilana sekä asema vierailukohteena ja alkuperäisestä toiminnasta kertovana arkkitehtuurinähtävyytenä tukee sen todistusvoimaisuutta (kohta 5, merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä). Rakennukseen eri aikoina toteutetut laajennukset ja korjaustyöt on sovitettu taitavasti osaksi kokonaisuutta. Vuonna 1963 valmistunut, toiminnan kasvaneiden tarpeiden vuoksi toteutettu laajennus täydentää kokonaisuutta. Kokonaisuus sisältää innovatiivisia betoni- (alkuperäisosa) ja Puutalo Oy:n valmistamia puurakenteita (laajennus). Materiaalit ovat tyypillisiä aikakaudelle ja ne ovat hyvin pitkälle säilyneet alkuperäisinä. Kalustus on säilynyt erityisen hyvin alkuperäisen käytön mukaisena. Rakennusta on hoidettu alkuperäisyyttä poikkeuksellisella perusteellisuudella kunnioittaen. Arkkitehtuurin toteuttamisen koelaboratorioluonne on jatkunut rakennuskonservoinnin esimerkikohteena (kohta 6, näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta).

Museovirasto pitää kohteen suojelua rakennusperintölain nojalla tarpeellisenä. Rakennus on valtakunnallisesti merkittävä ja se sisältää arvokkaita sisätiloja sekä irtaimistoa.

Ateljeen tilajäsentelyllä, kiinteällä sisustuksella ja irtaimistolla on vahva historiallinen ja taiteellinen yhteys rakennukseen, sen suunnittelu-historiaan ja käyttöön, ja ne ovat säilyneet autenttisina. Sisätilat muodostavat taideteoksen luonteisen ja kerroksellisen kokonaisuuden. Sisustus muodostaa erityisen merkittävän kulttuuri- ja arkkitehtuuri-historiallisen kokonaisuuden.

Suojelu kohdentuu rakennukseen, sen sisätiloihin ja sisäpihaan kokonaisuutena. Käsitteitä ulkoarkkitehtuuri ja sisätilat sekä sisätilojen ominaispiirteet/yksityiskohdat käytetään seuraavissa merkityksissä.

Ulkoarkkitehtuuri käsittää julkisivut, vesikattorakenteet, kattoikkunat ja ulkoportaiden rakenteet, materiaalit ja yksityiskohdat. Ikkunat ja ovet kuuluvat ulkoarkkitehtuuriin kokonaisuudessaan, myös sisäpuolisilta osiltaan. Tontilla olevat piha-alueet rakenteineen ovat osa ulkoarkkitehtuuria.

Sisätilojen osalta Museovirasto ehdottaa suojelun kohdentumisen jaottelua kolmen tyyppiin tiloihin: 1) ei suojeltuihin (tekniset tilat, wc:t, siivouskomero, entinen autotalli, kellarivarasto ja asunto), 2) pinnoiltaan, kiinteiltä kalusteilta ja valaisimiltaan suojeltuihin (eteinen, aula, toimistohuone, myymälä, käytävä, portaikko, kokoushuone ja toimistopäällikön huone sekä piirustussalin laajennus), 3) laajemmin myös sisutuksen

osalta suojeltuihin käyttötarkoitus huomioiden (ruokasali ja keittiö, iso ateljee ja piirustussali yläauloineen).

Tärkeimpiä suojeltavia sisätiloja ovat tilasarjan kannalta keskeiset tilat alakerrassa sisäänkäyntiaula siihen välittömästi liittyvine tiloineen (toimistosihteerin työhuone ja wc:t), ruokasali ja sinne johtava käytävä sekä yläkertaan johtavat portaat. Yläkerrassa: kaikki huonetilat (iso ateljeehuone, piirustussali, toimistopäällikön huone, pieni kokoushuone ja piirustussalin laajennus)

Sisätilojen ominaispiirteiden kannalta merkittäviä suojeltavia yksityiskohtia ovat alkuperäiset tai niitä vastaavat sisäpinnat, ovet, ikkunat, naulakot, seinäpaneelit, erilaiset seinärimoitukset, laudoitukset, kiinteät hyllyt, kaapit ja tasot, koteloinnit, säleiköt, ikkunalaudat pinnoituksiineen, kaiteet, valaisimet, seinäkkeet ja seinäkerakenteet, klinkkeri- ja linoleum-lattiat sekä niiden alkuperäinen materiaali- ja värimaailma.

Ateljeen sisätilojen arkkitehtuurille olennaiset rakennusrunkoon kuuluvat ja siihen liittyvät rakenteet, kuten sisäseinät, kantavat rakenteet sekä sisäkattojen muodot ja parvirakenteet, ovat osa suojeltavaa kokonaisuutta. Kunkin rakennusvaiheen alkuperäiset tai niihin verrattavissa oleva kiinteä sisustus on osa tilojen suojeltavaa kokonaisuutta.

Irtainta sisustusta esitetään suojeltavaksi ison ateljeehuoneen, piirustussalin ja ruokasalin osalta seuraavasti. Isoon ateljeehuoneeseen ei tule tuoda pysyvästi kalusteita tai valaisimia, joita vastaavia ei ole voitu osoittaa olleen tilassa ennen vuotta 1994. Huoneen alkuperäiseen ominaisluonteeseen ja nykyiseen käyttöön kuuluvan näyttelytoiminnan ja siihen liittyvän vaihtuvuuden tulee olla mahdollista näissä puitteissa nykyiseen käyttöön kuuluva näyttelytoiminta ja siihen liittyvä vaihtuvuus ovat mahdollisia.

Piirustussalin kalustus tulee säilyttää portaiden ylätasanteelle avautuvaan näkymään nähden vakiintuneen kaltaisena. Seinäkkeiden takana suhteessa näkymäsuuntaan voidaan käyttää työnteon nykytarpeiden mukaisia muunlaisia kalusteratkaisuja. Seinäkkeiden alkuperäisen käytön kaltainen hyödyntäminen on suotavaa edellä mainitut puitteet huomioiden.

Ruokasalin kiinteä ja irtokalustus ja valaistus tulee säilyttää mallien osalta vakiintuneen kaltaisena. Kiintokalusteita ovat tilaa rajaava keittiön kaapisto, lämpöpatterit ja seinänvieruspenkkien selkänojat sekä katon kangasverhoiltu valaisinratkaisu. (Vastaava on uusittu peruskorjauksen yhteydessä myös vanhaan ruokailutilaan eli nykyiseen museo-kauppaan.) Irtokalustusta ovat seitsemän erityisesti tilaan suunniteltua irrallista penkkiä, erikoismitoilla toteutetut L-jalkaiset linoleumipintaiset pöydät (5 kpl) ja Artekin mallinumeron 65 tuolit (14 kpl).

Näillä kolmella keskeisimmällä tilakokonaisuudella on vahva historiallinen ja taiteellinen yhteys rakennuksen käyttötarkoitukseen, ja ne ovat säilyneet autenttisina ja kerroksellisina esimerkkeinä rakennuksen toiminnallisuudesta. Esitetty ehdotus suojelun kohdentumiseksi irtokalusteisiin mahdollistaa tunnustetun suunnittelijan

erityisen merkittävän kulttuurihistoriallisen tilakokonaisuuden säilymisen.

Piha-aluetta määrittävät tontin rajat. Suojelu kohdentuu alkuperäisen suunnitelman mukaisiin, rakennukseen liittyviin muureihin, kiveyksiin, pengerryksiin, asvaltointiin ja istutuksiin sekä rakennuksessa kiinni oleviin ulkovalaisimiin, penkkeihin ja tikkaisiin.

Museovirasto ehdottaa rakennukselle seuraavia suojelumääräyksiä.

1. Rakennusta ympäristöineen tulee hoitaa ja käyttää niin, että sen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua riittäviin ja luotettaviin selvityksiin rakennuksen historiasta ja kunnosta. Suojelun toteuttamisessa on huomioitava Alvar Aallon Ateljeen pääkäyttötarkoitus toimitiloina sen toiminnan tavoitteet ja edellytykset turvaten.
2. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri ja piha-alueet tulee säilyttää. Piha-alueen hoidossa otetaan huomioon sille ominainen kasvillisuus, pinnat, materiaalit ja rakenteet.
3. Suojelun kohdentamisessa mainitut sisätilat ja niiden merkittävät yksityiskohdat ja irtokalustus tulee säilyttää. Suojelun kohdentumisessa erikseen määriteltyihin sisätiloihin ei tule pysyvästi tuoda sellaista irtokalustusta, joka ei ole kuulunut Arkkitehtitoimiston toiminnan (1955–1994) aikaisen vaiheen kalustukseen.
4. Korjaus- ja muutostyöt on toteutettava siten, että rakennuksen ulko- ja sisätilojen arkkitehtuuri, ominaisuudet ja erityispiirteet säilyvät. Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset tulee sovittaa rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin. Suojelluissa sisätiloissa voidaan tehdä rakennuksen nykyistä toimintaa tai muuta soveltuvaa käyttöä tukevia, tilojen ominaispiirteisiin soveltuvia pieniä muutoksia.
5. Pakottavista syistä uusittavat edellä luetellut yksityiskohdat tulee korjata tai uusia alkuperäistä materiaalia, muotoa ja rakennustapaa noudattaen siten, että rakennuksen arkkitehtoninen eheys säilyy. Rakennuksen korjattavat tai lisättävät talotekniset laitteistot tulee sovittaa rakennuksen arkkitehtuuriin.
6. Rakennusten korjaus- ja muutostöissä on kuultava Museovirastoa, joka myös antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Helsingin kaupunki 23.9.2024

Lausunnossa kerrataan kaavoitus- ja suojelutilanne. Lausunnon mukaan Alvar Aallon ateljeen suojeleminen rakennusperintölailla turvaa kohteen kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot. Suojelu voidaan kohdentaa nykyistä selkeämmin ja yksityiskohtaisemmin myös rakennuksen arvokkaisiin sisätiloihin sekä antaa kohteelle suojelumääräykset. Alvar Aallon ateljeen suojeleminen toteuttaa ja tukee Helsingin kestävän matkailun edistämisen tavoitteita. Lausunnossa puolletaan Alvar Aalto -säätiön rakennussuojeluesitystä ja Museoviraston esitystä suojelun kohdentamiseksi.

Vastine, Alvar Aalto -säätö 3.10.2024

Lausunnon mukaan kokonaisuuden suojelun kannalta on perusteltua, että keskeisimpien tilojen suojelu ulotetaan käsittämään myös irtokalustusta. Säätöön käyttötarpeet esimerkiksi suurimman ateljeetilan kalustuksen osalta on tunnistettu esitetyissä suojelumääräyksissä. Monipuolisten väliaikaisten näyttelykäyttöjen mahdollisuus on huomioitu estämällä autenttisesti poikkeavien kalustemallien pysyvä sijoittaminen tilaan. Ateljeen erityisimpien tilojen irtokalustuksen suojelu tukee Alvar Aalto -säätöön peruskirjassa vuonna 1968 linjattujen tavoitteiden toteutumista. Alvar Aalto -säätöillä ei ole huomautettavaa Helsingin kaupungin ja Museoviraston antamiin lausuntoihin.

**VIEREISTEN
KIINTEISTÖJEN
KUULEMINEN**

ELY-keskus varasi rakennusperintölain 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuille viereisille ja vastapäisille kiinteistöille tilaisuuden lausunnon antamiseen rakennussuojeluesityksestä. Lausuntoja ei annettu. Päätös toimitetaan tiedoksi viereisille ja vastapäisille kiinteistöille.

ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määrää Alvar Aallon Ateljeen ja sen piha-alueen suojeltavaksi.

Samalla elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa seuraavat suojelumääräykset:

1. Rakennusta ympäristöineen tulee hoitaa ja käyttää niin, että sen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Korjaus- ja muutostöiden tulee perustua riittäviin ja luotettaviin selvityksiin rakennuksen historiasta ja kunnosta. Suojelun toteuttamisessa on huomioitava Alvar Aallon Ateljeen pääkäyttötarkoitus toimitiloina sen toiminnan tavoitteet ja edellytykset turvaten.
2. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri ja piha-alueet tulee säilyttää. Piha-alueen hoidossa tulee huomioida sille ominainen kasvillisuus, pinnat, materiaalit ja rakenteet.
3. Sisätilat sekä niiden merkittävät yksityiskohdat ja irtokalustus tulee säilyttää. Arvokkaiksi määriteltyihin sisätiloihin ei tule pysyvästi tuoda sellaista irtokalustusta, joka ei ole kuulunut Arkkitehtitoimiston toiminnan (1955–1994) aikaisen vaiheen kalustukseen.
4. Korjaus- ja muutostyöt on toteutettava siten, että rakennuksen ulko- ja sisätilojen arkkitehtuuri sekä ominais- ja erityispiirteet säilyvät. Rakennus- ja talotekniset sekä käyttötarkoituksen edellyttämät muutokset tulee sovittaa rakennuksen arkkitehtuuriin ja muihin ominaispiirteisiin. Suojelluissa sisätiloissa voidaan tehdä rakennuksen nykyistä toimintaa tai muuta soveltuvaa käyttöä tukevia, tilojen ominaispiirteisiin soveltuvia pieniä muutoksia.

5. Sisätilojen ominaispiirteiden kannalta merkittävien yksityiskohtien uusiminen tai korjaaminen tulee tapahtua alkuperäistä materiaalia, muotoa ja rakennustapaa noudattaen siten, että rakennuksen arkkitehtoninen eheys säilyy. Ne saa uusia vain pakottavasta syystä, kuten tuhoutumisen tai korjauskelvottomuuden vuoksi. Rakennuksen korjattavat tai lisättävät talotekniset laitteistot tulee sovittaa rakennuksen arkkitehtuuriin.

6. Rakennusten korjaus- ja muutostöissä on kuultava Museovirastoa, joka myös antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta.

Lähtökohdat

Alvar Aalto -säätio esittää omistamansa ja käyttämänsä rakennuksen suojelua. Kohde on säilynyt hyvin alkuperäishenkisessä asussaan, mikä koskee myös sisätiloja. Vuonna 1955 valmistunut rakennus on arvokas esimerkki sisätiloineen ja kalusteineen hyvin säilyneestä 1950–1960-lukujen arkkitehtitoimistosta.

Museovirasto ja Helsingin kaupunki puoltavat suojeluesitystä ja suojelua pidetään erityisesti sisätilojen sekä kiinteän ja irtaimen sisustuksen osalta tärkeänä.

Perustelut

Rakennusperintölain 2.2 §:n mukaan rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Rakennusperintölain 2.3 §:n mukaan sitä sovelletaan kuitenkin 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitettulla alueella, jos: 1) kohteella on valtakunnallista merkitystä; 2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä tai 3) kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Alvar Aallon ateljee kuuluu valtakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön RKY ja sillä on rakennusperintölain 8 §:n tarkoittamaa valtakunnallista merkitystä (kohdat 1, 2, 3, 4, 5 ja 6).

Rakennusperintölain 2.3 §:n, 2 kohdan mukainen suojelu asemakaava-alueella tulee kyseeseen lähinnä sisätilojen suojelun osalta. Museovirasto on esittänyt sisätiloille verraten kattavaa suojelua.

Sisätilojen yksityiskohtaista suojelua ei ole tarkoitettu toteutettavaksi asemakaavoituksen keinoin. Asemakaava on alueidenkäytön suunnittelun väline, kun taas rakennusperintölakia on mahdollista soveltaa sisätilojen suojeluun kattavasti. Voimassa olevan asemakaavan suojelumääräys ei koske sisätiloja, eikä tontilla ole vireillä asema-kaavaa. Tältä osin edellä mainittu rakennusperintölain säännös on sovellettavissa.

Rakennusperintölailla on mahdollista suojella irtainta kalustusta, mikäli se on tunnustetun suunnittelijan tiettyä tilaa varten suunnittelema kokonaisuus ja suojelu toteutetaan hyvässä yhteistoiminnassa

omistajan kanssa. Museoviraston lausunnossa irtaimen suojelu on perusteltu kattavasti ja myös kiinteistön omistajan Alvar Aalto -säätiön mukaan sille on perusteet. ELY-keskus katsoo mainitun johdosta, että irtaimen kalustuksen suojelulle on lain tarkoittamat perusteet, kuten myös tiettyjen alla mainittujen tilojen hahmon säilymiselle.

Suojelu kohdentuu rakennukseen, sen sisätiloihin ja sisäpihaan kokonaisuutena. Ulkoarkkitehtuuri käsittää julkisivut, vesikattorakenteet, kattoikkunat ja ulkoportaiden rakenteet, materiaalit ja yksityiskohdat. Ikkunat ja ovet kuuluvat ulkoarkkitehtuuriin kokonaisuudessaan, myös sisäpuolisilta osiltaan. Tontilla olevat piha-alueet rakenteineen ovat osa ulkoarkkitehtuuria.

Piha-alueen suojelu kohdentuu alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, rakennukseen liittyviin muureihin, kiveyksiin, pengerryksiin, asfaltointiin ja istutuksiin sekä rakennuksessa kiinni oleviin ulkovalaisimiin, penkkeihin ja tikkaisiin.

Sisätilojen osalta suojelu kohdentuu pohjakerroksessa eteiseen, sisäänkäyntiaulaan ja siihen liittyvään toimistosihteerin työhuoneeseen, vanhaan ruokailutilaan (myymälään), wc -tiloihin sekä keittiöön ja ruokasaliin ja sinne johtavaan käytävään sekä yläkertaan johtaviin portaisiin.

Toisessa kerroksessa sisätilojen suojelu kohdentuu isoon ateljeehuoneeseen, piirustussaliin yläauloihin, toimistopäällikön huoneeseen, pieneen kokoushuoneeseen ja piirustussalin laajennukseen.

Sisätilojen ominaispiirteiden kannalta **merkittäviä suojeltavia yksityiskohtia** ovat alkuperäiset tai niitä vastaavat sisäpinnat, ovet, ikkunat, naulakot, seinäpaneelit, erilaiset seinärimoitukset, laudoitukset, kiinteät hyllyt, kaapit ja tasot, koteloinnit, säleiköt, ikkunalaudat pinnoituksineen, kaiteet, valaisimet, seinäkkeet ja seinäkerakenteet, klinkkeri- ja linoleum-lattiat sekä niiden alkuperäinen materiaali- ja värimaailma.

Ateljeen sisätilojen arkkitehtuurille olennaiset rakennusrunkoon kuuluvat ja siihen liittyvät rakenteet, kuten sisäseinät, kantavat rakenteet sekä sisäkattojen muodot ja parvirakenteet, ovat osa suojeltavaa kokonaisuutta. Kunkin rakennusvaiheen alkuperäiset tai niihin verrattavissa oleva kiinteä sisustus on osa tilojen suojeltavaa kokonaisuutta.

Ruokasalin kiinteä ja irtokalustus sekä valaistus tulee säilyttää mallien osalta vakiintuneen kaltaisena. Kiintokalusteita ovat tilaa rajaava keittiön kaapisto, lämpöpatterit ja seinänvieruspenkkien selkänojat sekä katon kangasverhoiltu valaisinratkaisu. Irtokalustusta ovat seitsemän erityisesti tilaan suunniteltua irrallista penkkiä, erikoismitoilla toteutetut L-jalkaiset linoleumipintaiset pöydät (viisi kappaletta) ja Artekin mallinumeron 65 tuolit (14 kappaletta).

Piirustussalin kalustus tulee säilyttää portaiden ylätasanteelle avautuvaan näkymään nähden vakiintuneen kaltaisena. Seinäkkeiden

takana suhteessa näkymäsuuntaan voidaan käyttää työnteon nykytarpeiden mukaisia muunlaisia kalusteratkaisuja.

Isoon ateljeehuoneeseen ei tule tuoda pysyvästi kalusteita tai valaisimia, joita vastaavia ei ole voitu osoittaa olleen tilassa ennen vuotta 1994. Huoneen alkuperäiseen ominaisluonteeseen ja nykyiseen käyttöön kuuluvan näyttelytoiminnan ja siihen liittyvän vaihtuvuuden tulee olla mahdollista.

Sovelletut oikeusohjeet

Laki rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) §
1,2,3,4,5,7,8,9,10,21

VALITUSOSOITUS

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta **Helsingin hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa Helsingin hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksianto- tai saantitodistus. Sijaistiedoksiaannossa päätös katsotaan tiedoksisaaduksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä todistuksen osoittamasta päivästä. Virkakirjeen katsotaan tulleen viranomaisen tietoon saapumispäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta, postiosoite ja puhelinnumero.

Valituskirjelmä on valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- todistus päätöksen tiedoksisaantipäivästä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen perille

Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituksen on saavuttava valitusviranomaiselle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä. Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on hallinto-oikeuden käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä valitusajan viimeisenä päivänä ennen kello 16.15.

Hallinto-oikeuden kirjaamon virka-aika on maanantaista perjantaihin kello 8:00–16:15.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Helsingin hallinto-oikeuden yhteystiedot:

postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
käyntiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
asiakaspalvelu/kirjaamo: 029 56 42069
puhelinvaihe: 029 56 42000
fax: 029 56 42079
sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi

Oikeudenkäyntimaksu

Muutoksenhakijalta peritään asian käsittelystä Helsingin hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 270 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Päätöksen on esitellyt ylitarkastaja Henrik Wager ja ratkaissut alueidenkäyttöpäällikkö Tuomas Autere. Merkintä sähköisestä hyväksynnästä on päätöksen lopussa.

PÄÄTÖS

Alvar Aalto -säätiö, saantitodistuksella

LIITTEET

Kartta

TIEDOKSI

Helsingin kaupunki
Museovirasto
Ympäristöministeriö
Asunto Oy Helsingin Tiilimäki 22
Asunto Oy Perä-Kymölä
Asunto Oy Rantapolku 17
Asunto Oy Rantapolku 21
Asunto Oy Tiilimäki 19
Asunto Oy Tiilimäki 21
Asunto Oy Tiilimäki 23

Tämä asiakirja UUELY/3317/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument UUELY/3317/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Wager Henrik 15.10.2024 15:59

Ratkaisija Autere Tuomas 15.10.2024 16:00